

Smernice in miselnice v družinski medicini

Davorina Petek, Mateja Bulc

Katedra za družinsko medicino Ljubljana

davorina.petek@mf.uni.lj.si

Vsebina predavanja

- Opredeliti definicijo in pomen miselnic in smernic
- Kako se uporabljajo pri odločanju v vsakdanji klinični praksi
- Prednosti in omejitve obeh metod razmišljanja
- Vloga bolnika v miselnih

Primer 1 - PSA

Zelo zakrbljen 60 let star pacient, ki sicer nima težav, vas prosi za PSA test.

- Kaj boste storili?
- Kako bo vaša odločitev vplivala na vajin odnos?
- Kaj priporočajo smernice?
- Kaj vam nalagajo vaši vodilni?
- Kako to počno kolegi?
- Ali vse to smernice upoštevajo?

Primer 2 - Antibiotik

Starši šestletnega dečka, ki ima vneto žrelo, odhajajo v petek na počitnice. Prosijo za antibiotik (za vsak slučaj).

- Kako ukrepate?
- Kako bo vaša odločitev vplivala na vaš odnos?
- Kaj svetujejo smernice?
- Kaj bi naredil kolega?

Primer 3 - Holesterol

47 letni bolnik ima celokupni holesterol 7.9 mmol/L in LDL 5,6 mmol/L. Kadilec, oče je imel AMI pri 53 letih. Vsi ostali DT so normalni.

- Kaj priporočajo smernice?
- Bolnik ne želi zdravil
- Kakšno odločitev boste sprejeli?

Definicije

- SMERNICE: informacije, kako je treba določen zdravstveni problem reševati (Cambridge)
- MISELNICE: skupek vaših notranjih „tihih“, s prakso podkrepljenih smernic (Gabbay)

Gabbay in May

- Etnografska raziskava med GPji
- Opazovanje zdravnikov z bolniki
- Pogovori z zdravniki, med. sestrami, študenti
- Opazovanje timskih sestankov
- Opazovanje ambulant v bolnicah
- Opazovanje poučevanja študentov

Mindlines: making sense of evidence in practice

“Miselnice so veliko prožnejše, prilagodljivejše in kompleksnejše od smernic, zato so boljše prilagojene obvladovanju številnih vlog in funkcij zdravnikov.,”

- **John Gabbay,**
Emeritus Professor, Wessex Institute for Health Research and Development, University of Southampton.
- **Andrée le May,**
Emeritus Professor, Faculty of Health Sciences, University of Southampton.

British Journal of General Practice, August 2016

ZDM si ustvari miselnice s pomočjo:

- kolegov
- pacientov
- izkušenj
- infrastrukture
- poučevanja, učenja
- stalnega strokovnega izpopolnjevanja
- učbenikov
- medijev
- strokovnih revij
- 'tako so mi rekli...'
- vodilnih v stroki, avtoritet
- navodil vodilnih
- lokalnih razmer
- farmacije

Prednosti smernic

- Na dokazih temelječa medicina
- Standardi dobre prakse
- Kazalniki kakovosti
- Merljivost ukrepov in rezultatov,
- Klinični izidi zdravljenja
- Primerljivost klinčnega dela

Slabosti smernic

- Kuharska knjiga
- Pomanjkanje ustvarjalnosti
- Kaznovanje tistih, ki se jih ne držijo
- Konflikt interesov avtorjev smernic
- Ogromno različnih, celo nasprotujočih si, smernic
- Ne upoštevajo želja, ciljev, ozadja bolnika
- Pomembnejša cena kot zdravje

Slabosti smernic

- EBM dokazi
  - neujemanje med dokazi iz populacije in potrebami posameznih pacientov
  - Prekomerno diagnosticiranje, diagnoze in zdravljenje povezano z EBM
- Multimorbidnost
- Kontekst bolnika
- Strokovne izkušnje

Wieringa et al. How knowledge is constructed and exchanged in virtual communities of Physicians: Qualitative study of mindlines online. J Med Internet Res 2018;20(2):e34

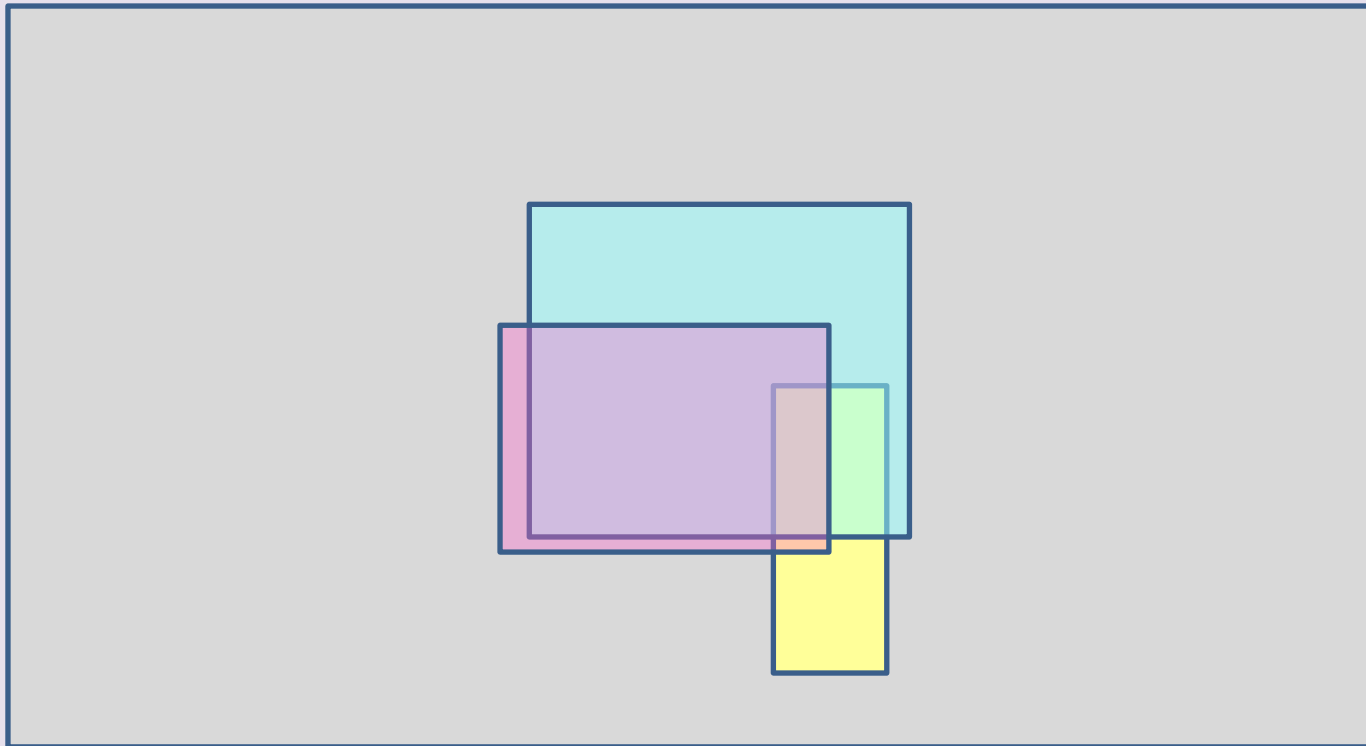
Premikanje ciljev zdravljenja- prediagnosticiranje

- ACC/AHA Hypertension guideline 2017, evropske in slovenske smernice: prag AH 130/80 mmHg
- JNC8: 140/90?
- Prevalenca zraste z 32% na 45% populacije
- Kakšna bo škoda?
- Konflikt interesov ?

- Konflikt interesov? SPRINT study!!
  - „Substantial weight was given to SPRINT trial, which provided the basis for the recommended change in blood pressure targets. It is a serious intellectual COI that the Chair of the SPRINT trial steering committee was commissioned as chair of the guideline panel. The new threshold would lead to 46% of the U.S. adult population being categorized as having hypertension, while using the previous threshold that figure would be 32%. ***Should we call this change as overdiagnosis?***“

AMERICAN ACADEMY OF FAMILY PRACTICE DOES NOT ENDORSE THE NEW GUIDELINE

Men

 All men
 QRISK2
high risk

 Develop cardiovascular disease
 NICE Framingham high
risk

Table 1. Changes in Disease Definitions and Prevalence of a Condition

Condition	Population	Previous Definition	Old Definition Prevalence, %	New Definition	New Definition Prevalence, %
Osteoporosis	Community sample of US women aged >65 years ⁷	Femoral neck BMD T-score of -2.5 or less	21	NOF 2008 guideline	72
Myocardial infarction	Patients presenting to hospital with a troponin level measure ≥ 30 ng/L ⁸	WHO criteria using MB fraction of creatine kinase	18	ESC/ACC 2000 criteria using troponin	29
Polycystic ovary syndrome	Sample of women aged 12-44 years in China ⁹	NIH criteria	7	Rotterdam criteria	11
Prediabetes	Survey of adults aged >18 years in China ¹⁰	Impaired fasting glucose	26	ADA 2010 criteria	50
	NHANES survey of adults ≥ 18 years in the United States ¹¹	Impaired fasting glucose	26	ADA 2010 criteria	31

JAMA Internal Medicine Published online May 15, 2017

Mislím hitro in počasi

Sistem 1

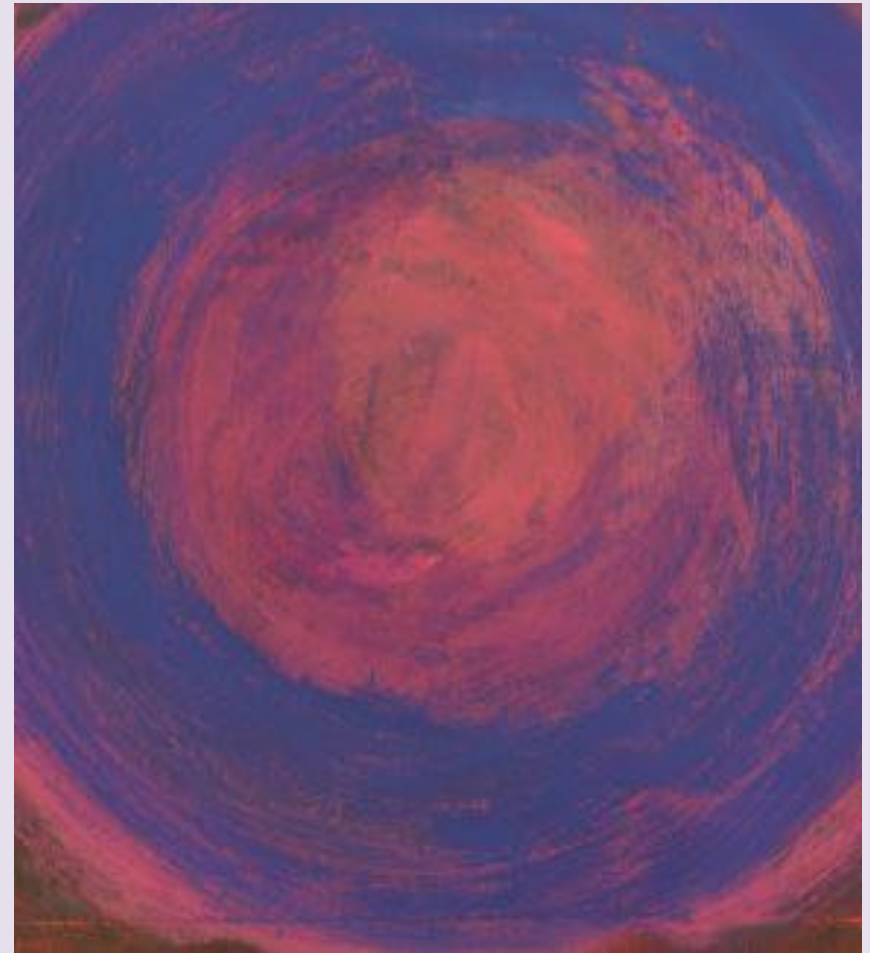
- hiter
- avtomatski
- pogosto uporabljan
- čustveno
- stereotipno
- nezavedno

- Miselnice?

Sistem 2

- počasen
- naporen
- redko uporabljan
- logičen
- preračunljiv
- zavedno

- Smernice?

Kognitivna pristranost: diagnoza in zdravljenje

- Preveč informacij
- Premalo pomembnih
- Časovna stiska
- Kaj naj si zapomnim?

Pravilo palca (kar na pamet odmerjeno)

- Bolečina v križu, ki traja 3 tedne, zahteva Rtg
- Če diši po streptokoku, daj antibiotik
- Boj se odsotnih sorodnikov!
- Če že ni indikacije, je pa komplikacija
- Polovica bolnikov potrebuje glukokortikoide, druga polovica pa ima težave zaradi jemanja

Kaj mora vedeti ZDM- 2

ZNANJE

- Splošno sprejeti postopki ravnanja v določenih situacijah
- Dogovorjena praksa , znanstveno utemeljena
  - Kako zanesljiva pa je znanost?
  - Kakšne so lokalne posebnosti, odkloni in zakaj so?
  - Kako izvedljive so smernice in zakaj?
- Tveganje proti koristi proti stroškom različnih načinov zdravljenja
- Katero zdravljenje pa podpira moj miselni sistem?

Kaj mora vedeti ZDM- 3

POSVET IN NAPOTITEV

- Kako ravnati, ko si izčrpal vse možnosti DM?
- Lokalne službe, specialisti, posveti...
  - K komu je najbolje napotiti?
  - Njegovi interesi, spretnosti, pomanjkljivosti?
  - Kaj bo naredil ? (novo zdravilo, operacija...)
  - Kaj bo hotel od mene?
  - Kako dobiti čim več od napotitve in posveta?
  - Zanesljivost?
  - Čakalne dobe, dostopnost... ?
  - **Pacientove želje**

Kaj mora vedeti ZDM - 4 KOLEGI

- Ko se nadomeščate:
  - Kakšne spretnosti imajo drugi?
  - Kako si organizirajo delo?
  - Na koga lahko kaj dela preneseš ?
  - Kako želijo, da zdraviš njihove bolnike?
  - Kako ukrepaš, če se ne strinjata?

Kaj mora vedeti ZDM - 5

VODENJE AMBULANTE

- Sporočanje različnih stvari zelo različnim ljudem
- Delo z računalnikom
- Kako sploh deluje ambulanta
- Administracija (zaposleni- tim, finance, zakoni, obvladovanje tveganj, infekcij, ocenjevanje izidov, varnosti...
- Osnovna pravila delovanja ambulante (organizacijska/ logistična/kulturna)

Kaj mora vedeti ZDM - 6

OKOLJE

- Ambulanta- demografske, kulturne, lokalne posebnosti, prevalence
- Kako delajo ostale ambulante
  - Medsebojna komunikacija
  - Dogovori (nadomeščanja, dežurstva..)
- Kako deluje mreža v državi, organizacijske spremembe, IT, mediji
- 'Novosti' – nevarnosti za zdravje, nova zdravila, medijska hvala ali linči načinov zdravljenja....

Kaj pa pacient?

- Kaj je najboljša odločitev za tega pacienta, v tem trenutku, pri njegovih zdravstvenih težavah?
- Kaj je pomembno za bolnika?
- Kakšne so njegove dileme, kaj tvega?
- Do katere mere želi biti vključen in soodločati pri svojem zdravljenju?
- Kako se prilagoditi na njegove potrebe, situacijo, želje?

Smernice v praksi, za bolnika

- Na dokazih temelječa klinična oskrba, prilagojena na individualne okoliščine.
- ekspertna uporaba/presoja dokazov
- **deljeno odločanje z bolniki**
- **humanizem in etika v oskrbi**
- **odnos bolnik-zdravnik**

Greenhalgh T, Howick J, Maskrey N. Evidence based medicine: a movement in crisis? BMJ 2014; DOI:10.1136/bmj.g3725.

Kateri izidi zdravljenja so pomembni za bolnika

- manjša obolevnost, preprečevanje bolezni
- manjša umrljivost,
- kakovost življenja,
- zmanjšanje simptomov,
- ohranitev telesnega, duševnega in socialnega funkcioniranja,
- neodvisnost v vsakdanjem življenju
- preprečevanje neželenih učinkov zdravljenja: slabost, zaspanost, omotičnost, zmedenost

Bolniki s sočasnimi boleznimi – težave s smernicami

- več kroničnih stanj
- polifarmakoterapija
- interakcije zdravil in bolezni
- nasprotujoče si terapevtske strategije
- izobraževalne intervencije, številni nasveti
- samozdravljenje
- spremljanje

Kompleksnost obravnave bolnika s sočasnimi boleznimi

Vsak akutni problem se obravnava

- glede na ozadje bolnikove kompleksne kronične obolevnosti,
- psihosocialne okoliščine,
- družinske razmere,
- bolnikove vrednote,
- življenjski cilji in prioritete,
- zdravljenje kroničnih bolezni,
- bolnikovi načini iskanja zdravstvene pomoči
- **MISELNICE IN VEŠČINE**

Realistični cilj izdravljenja

- Miselnice
  - individualizirana obravnava
  - prioritete bolnika
- Smernice:
  - ugotavljanje interakcij med boleznimi in zdravili
  - zmanjševanje simptomov, usklajevanje in predpis zdravil,
  - spremljanje, ugotavljanje psiholoških problemov,
  - kognitivno funkcioniranje
  - ....

- premik ciljev zdravljenja
  - specifični za bolezen(npr., vrednost glukoze v krvi)
  - k splošnim (npr., telesno funkcioniranje).
- Bolnikova želja po preživetju ob dobri kakovosti življenja,
- želja in zmožnost soočanja in obvladovanja bremena njegove bolezni in zdravljenja

Zaključek

- Za varno, učinkovito in poosebljeno delo v DM potrebujemo tako smernice kot miselnice.
- Zavedati se moramo o dveh sistemih razmišljanja.
- Uporabite te informacije za odkrivanje svojih miselnih in svojega odnosa do smernic.